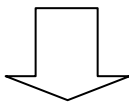

4. Infants i créixer en l'Esplai

L'educació en el lleure, com a fonament dels centres d'Esplai és el sumatori de moltes variables/valors on el resultat final de la nostra equació es pot plantejar com:

II-lusió + Compromís + Esforç + Infants i joves + Responsabilitat

Educació en el Lleure

L'Educació en el lleure com a element "clau" mogut per un esperit de voluntariat portat a terme pel monitors i monitores dels centres d'Esplai, un espai fora de l'educació formal i familiar, un complement indispensable carregat de vivències i de grans oportunitats socials i educatives pels nostres infants i joves.

a.- El nostre valor afegit com a Centres d'Esplai del MCEC

Comencem aquest bloc amb dues preguntes claus que la campanya ***Creixem i fem créixer l'Esplai*** vol plantejar:

a- Som conscients de la importància de la nostra tasca i la capacitat d'incidir en els nostres infants i joves?

b- Quin és el nostre tret diferencial? Quin és el nostre valor afegit?

Contestar aquestes dues preguntes ens dóna la base per la qual articular una campanya pròpia en cada centre, reclama un exercici de responsabilitat de reflexió per tal de posicionar el nostre "producte" en el nostre barri, poble o ciutat.

Un parell de "pistes" que ens ajuden a dibuixar l'escenari del centre envers la societat i el resultat final de la nostra "hipòtesi" plantejada, **l'educació en el lleure**.

Perspectives de la vida col·lectiva als Esplais del MCEC:

a.- Esplai com a globalitat que emmarca el desenvolupament vital de diferents grups d'infants i joves, els projectes portats a terme i activitats desenvolupades al llarg del curs.

b.- Les relacions entre tots els infants i els grups a partir de la convivència, de compartir espai, temps, activitats i projectes amb un fil conductor, el respecte i el compromís, elements claus a l'Esplai.

c.- El plantejament educatiu a l'Esplai, satisfer les necessitats bàsiques, el desenvolupament personal en totes les seves dimensions i el grupal, l'atenció als problemes i necessitats de cadascun dels membres.

L'acompanyament en el procés de creixement dels infants i joves, el suport a les nostres famílies, ser claus en la resolució dels problemes diaris o setmanals de forma satisfactòria no és una tasca fàcil, però és de gran valor i s'ha de ressaltar com a element diferencial i valor afegit en el nostre present, i sobretot saber explicar-ho a tots els agents de l'entorn, una herència que a través dels anys en els **centres d'Esplai** ha passat de generació en generació fins l'actualitat, amb un missatge clar i contundent, ***L'Educació en el lleure no ha passat de moda, no és història, és present i futur.***

Valors dels centres d'Esplai envers la societat

1.- Construcció personal i el valor educatiu del grup d'Esplai

L'educació que es transmet a l'Esplai pretén ajudar l'infant i al jove a créixer com a persona, és a dir, a tenir consciència del "jo", del paper fonamental que ha de desenvolupar al llarg de la seva vida, a l'assimilació de valors fonamentals que pas rere pas configuraran la personalitat i el caràcter, les inquietuds i sobretot el plantejament de vida com a ciutadà.

En aquest sentit l'Esplai també ajuda a alliberar-se i a socialitzar-se, som elements individuals que formem part d'una comunitat, d'un conjunt de persones, agents educatius, institucions públiques i privades... tot forma part d'aquest engranatge que rep el nom de societat. Per tant l'Esplai té una gran responsabilitat de transmetre als infants i joves aquest sentiment de pertinença al col·lectiu, per tal que aquest concepte de "xarxa" esdevingui el principi d'un concepte de societat entesa com el conjunt d'accions que cada individu realitza pel bé de la comunitat, partint de l'acció local per veure com això repercutirà en l'acció global.

Cal no oblidar, que la finalitat de l'Esplai és considerar a la persona globalment i no només quan s'Esplaia, no fem acció socioeducativa en les quatre parets del centre, sinó que formem persones lliures i alliberadores, que creuen que una altra societat és possible i articulen tots els elements que estan al seu abast per la seva construcció, més enllà de l'Esplai com lloc físic, a l'escola, a la feina, en la família, en el grup d'amics...

Si parlem d'educació en el lleure no es posarà en dubte que és avui una realitat consolidada en la nostra societat, després d'una clara reivindicació històrica des dels primers centres i les primeres colònies, ja estem parlant d'una tradició centenària.

La interacció educativa infant-monitor es dona en el marc dels centres d'Esplai, de les colònies de vacances, dels casals d'estiu, en el menjador escolar o a la sortida del col·legi, en els centres diaris, etc. Hi ha molts moments i situacions d'educació en el lleure on es dona un procés de convivència especialment intens i vivenciat, situacions en les que arribem a viure les 24h al dia com a les colònies, fet que marca i que cal potenciar i analitzar ja que és un dels nostres valors afegits i que cal exposar a la societat com a tal. Aquesta convivència permet elaborar relacions interpersonals

profundes, possibilitant el treball de processos personals i grupals, molt importants en relació amb el canvi d'actituds o amb la integració en els grups.

Els **Centres d'Esplai** juguem un paper fonamental en la intervenció amb nens/es, adolescents i joves amb necessitats educatives especials. Un treball des de la proximitat, des del treball del grup envers l'infant pot donar intervencions molt significatives pel seu procés personal com a nen. Però alhora cal tenir present que aquesta responsabilitat comporta també un risc sobre el que cal saber actuar com a educadors/es. En aquest nivell de relacions es posen en joc necessitats molt bàsiques com l'acceptació o l'afecte, la seguretat personal, l'estimació, els ideals, etc. En definitiva, situacions educativament riques amb possibilitats de creixement, però també amb clara responsabilitat com a monitors i monitores **d'Esplai**.

En un món d'estímuls diversos, com la televisió, els videojocs, escola, família, l'esport, etc., **l'educació en el lleure** s'ha consolidat com un pilar important en el procés de formació dels menors i aquesta és la nostra millor carta de presentació davant la societat canviant, un discurs que tot i que amb el pas dels temps ha evolucionat en noves metodologies d'intervenció, es manté fidel als ideals i a les raons per les quals va començar la seva existència.

La Convenció de les Nacions Unides sobre el **Drets de l'Infant** planteja la importància de "reconèixer a l'infant el dret al repòs i al lleure, de lliurar-se al joc i a activitats recreatives pròpies de la seva edat, de participar lliurement en la vida cultural i artística". Jugar, riure, passar-s'ho bé és fonamental per al desenvolupament harmònic de la persona, en el nostre cas, del nen/a, adolescent i jove.

El monitor/a de lleure del Centre d'Esplai és una persona preparada, plenament convençuda d'aquest dret de l'infant, que l'acompanya en els seus jocs i diversions, alhora que l'educa transmetent-li uns valors en base un projecte educatiu viu i responsable.

L'infant, abans que res, necessita ser persona, esforçar-se, reflexionar, ser responsable. Quan la societat pren consciència de la importància d'aquesta educació integral és quan, a poc a poc, va incorporant l'educació en el lleure en els diferents àmbits de la vida infantil. Els monitors/es per damunt de tot, es proposen la promoció humana dels infants i dels joves en aquest espai que és el temps lliure.

L'Educació en el lleure és un projecte col·lectiu de transformació de la nostra societat vers un món nou, un altre món que continua sent possible.

El joc i el projecte educatiu com a eines educatives en els centres d'Esplai

Un dels beneficis més coneguts i que de forma quasi instintiva utilitzem en el nostre dia a dia en els Centres d'Esplai és el joc com a eina indispensable i educativa.

Cal però analitzar aquest concepte i reflexionar sobre els grans beneficis que aporta als infants i joves:

- i. En l'aspecte físic, el desenvolupament de motricitat, la força, la velocitat i la coordinació de moviments
- ii. En l'aspecte intel·lectual, l'observació, la comprensió de situacions complexes de l'entorn, del grup, d'un mateix
- iii. En l'aspecte afectiu i el sentiment de pertinença al grup
- iv. En l'aspecte social o relacional

Cal tenir aquesta consciència i posicionar una de les eines més enriquidores de l'Educació en el lleure: el joc permet als infants i joves poder regular per si mateixos la relació que es dóna entre els diferents elements de la realitat i els diferents inputs que reben de forma quasi inconscient de l'entorn que els envolta.

La gran majoria d'adults que intervenen de forma directa o indirecta en l'educació dels infants i joves, s'adonen de la importància dels jocs i estarien d'acord en que són una activitat no només divertida sinó també seriosa, significativa i enriquidora.

És una realitat que podem observar com els nostres infants són nodrits per joguines, materials lúdics, consoles de videojocs, etc., amb una clara preocupació per part dels pares i vocació d'ajuda als seus fills a usar-los i procurant que juguin amb altres nens/es de la seva edat. Els jocs canvien a mesura que creix la comprensió del nen/a i els diferents problemes comencen a aparèixer i cal abordar-los amb responsabilitat i amb el nostre tarannà propi com a Centres d'Esplai, posicionant el nostre concepte de "**joc**" molt diferent al que vivim en la nostra societat.

Per mitjà del joc, els nens/es comencen a comprendre com funcionen les coses: el que pot o no pot fer amb els objectes i sobretot l'oportunitat de compartir amb la resta d'infants dels centres d'Esplai aquesta "llició" didàctica de la vida. Jugant amb altres nens/es aprenen que existeixen unes regles de conducta que han de seguir-se si volem que els altres juguin amb nosaltres i viceversa. Entre les llicions més valuoses que els nens/es poden aprendre del joc és la que una derrota no és la fi del món.

L'Esplai, com hem posat de manifest durant aquest bloc temàtic, té la gran missió de fer **créixer els infants en l'Esplai**, i això solament s'aconsegueix des de la proximitat, l'estimació i el compromís dels monitors/es als nens/es. Treballar des de la base permet treballar amb l'infant el sentiment que desenvolupa després d'un joc. Per suposat, perquè un nen/a pugui treure aquesta conclusió és necessari que els monitors i monitores de **L'Esplai** no facin èmfasi en guanyar, sinó en gaudir del joc.

El joc, al mateix temps que estimula el desenvolupament intel·lectual del nen, també li ensenya, encara que ell no se n'adona, l'hàbit de la perseverança, que tan

important és en tot aprenentatge. És per mitjà dels jocs que un nen comença a comprendre que no s'ha de desanimar si un bloc no es manté en perfecte equilibri sobre un altre la primera vegada. Fascinat pel repte de construir una torre, el nen aprèn poc a poc que encara que no ho aconsegueixi immediatament, l'èxit podrà ser seu si persevera.

El nostre gran repte com a **Centres d'Esplai**, és potenciar la idea que quantes més oportunitats tingui un nen/a de gaudir de la riquesa i de la imaginació del joc en totes les seves formes, més sòlid serà el seu desenvolupament.

Avui dia, les jornades de la majoria dels nens/es estan plenes d'activitats extraescolars programades que deixen poc temps per jugar i crear un espai propi més creatiu; es aquí on **l'Esplai** juga un paper fonamental, és l'espai i el lloc on els infants poden trobar les respostes.

La televisió i les consoles proporcionen fantasies ja fetes i els nens/es demanen connectar-s'hi per satisfer una necessitat que ells mateixos no poden satisfer, en tenir poc temps d'oci alternatiu o oportunitats per desenvolupar la seva pròpia fantasia imaginativa.

Les condicions de vida moderna fan que hi hagi poc temps per pensar per compte pròpia, element essencial per desenvolupar la creativitat. Unes *colònies, un centre d'interès per conquerir, el desenvolupament d'una gymkama o la realització d'un taller*, permeten a l'infant recuperar aquesta imaginació i creativitat que socialment no es potencia. Per tant, cal que puguem transmetre a la societat tots plegats el paper fonamental i educatiu que desenvolupen els Centres d'Esplai des de **l'Educació en el Lleure**, per la millora dels rendiments psicosocials de l'infant i el jove en el seu dia a dia. Sense l'educació en el lleure es crea un cercle viciós; la falta d'oportunitats per jugar i la falta de temps, fan que el nen/a recorri a estímuls (televisió, videoconsoles, jocs d'ordinador...) que estan al seu abast per omplir el seu buit interior i després aquests estímuls li impedeixen desenvolupar la seva vida interior.

Si als nens se'ls dóna suficients oportunitats per crear un espai lúdic amb ajuda de l'Esplai i els monitors/es, la majoria d'ells/es no triguen en utilitzar jocs imaginatius que els ajudarà a augmentar la seva capacitat per afrontar la realitat.

Per finalitzar aquest primer apartat, podem afirmar que els nens d'avui dia no tenen menys imaginació que els d'altres generacions, el problema és que no es concedeix prou espai pel joc espontani i es passa a fer ús dels productes de fantasia impersonals i desindividualitzats dels mitjans de comunicació de masses. El nostre gran repte com a **Esplai** és la bandera educativa del joc des de l'educació en el lleure.

Projecte Educatiu als centres d'Esplai

Una de les eines imprescindibles del centres d'Esplai des d'un punt de vista pedagògic i tret diferencial de qualitat és el nostre **projecte educatiu**, conjunt d'accions i full de ruta que marcarà sense cap mena de dubte el nostre plantejament davant dels infants, davant de les nostres famílies, les relacions entre l'equip de monitors/es, etc.

El **projecte educatiu** està centrat en les actituds i no tant en els continguts. En aquest sentit podem afirmar que a l'Esplai, a diferència de l'escola, els continguts tenen un paper més accidental, el que esdevé fonamental són els objectius. A partir d'aquests objectius es dissenyen uns mitjans educatius i un d'aquests mitjans és la selecció de determinades activitats. Per desenvolupar-les, a vegades caldrà un domini tècnic o l'aprenentatge de determinats continguts.

Però aquests **continguts sempre són accidentals**, estan en funció dels mitjans educatius i en funció dels objectius, estan ubicats en un lloc del disseny diferent al que li correspon a l'escola. Aquests objectius generals estructurats des d'actituds a promoure, que és com es formulen en l'educació en el lleure, permeten una flexibilització i fins i tot cercar respostes molt més personalitzades vers les actituds bàsiques que es proposen als infants i joves dels nostres Centres d'Esplai.

El fet que hi hagi unes activitats típiques de l'Esplai però no normativitzades per un currículum (com a les escoles) ni tampoc excessivament marcades pel projecte educatiu, comporta que les activitats són sempre replantejables en funció de les possibilitats del grup o de cadascuna de les persones, una flexibilitat que ens permet arribar a més profunditat de les necessitats dels infants i saber com articular la resposta més adient en cada cas.

Espai de socialització i intervenció educativa guiada: les activitats i la figura del monitor.

L'últim gran agent socialitzador dels últims temps que actua en el temps lliure dels infants i joves són els Centres d'Esplai i altres agrupaments i activitats d'educació en el lleure.

L'educació "en" el lleure es basa en una concepció d'aquest temps com a "actitud" que excedeix els límits temporals de l'activitat, a diferència del que seria l'educació "de" l'oci, com aquell tipus d'activitats únicament lúdiques o evasives.

No es tracta de llocs especialitzats a ensenyar o a realitzar activitats per omplir el temps lliure sinó de centres que tracten d'educar global l'integralment els infants i joves; és a dir, prioritzen la relació educativa sobre l'activitat mateixa.

El lleure viscut com actitud traspassa qualsevol faceta de la vida de l'ésser humà, transcendeix les altres esferes de la vida transformant-la globalment.

El sociòleg francès **Dumazedier** va unificar diferents definicions del concepte de lleure en una de molt àmplia i que nosaltres podem prendre com referència:

"Conjunt d'ocupacions a les quals l'individu pot deslliurar-se de manera totalment voluntària, ja sigui per descansar, per divertir-se, per desenvolupar la seva informació o formació desinteressada, la seva participació social voluntària, una vegada s'ha alliberat de les seves obligacions professionals, familiar i social. "

Descans, diversió i desenvolupament són les famoses "**tres D**" que compensen les limitacions del temps d'estudi o les obligacions familiars.

Les **activitats d'educació en el lleure** són espais temporals, generalment els dissabtes a la tarda i en els períodes de vacances escolars, en els quals els infants, adolescents i joves viuen, a través de múltiples accions, experiències significatives per al seu desenvolupament personal.

La vivència del temps lliure es converteix en creativa, participativa i enriquidora. El lleure adquireix sentit i significat que extrapola als altres àmbits de la persona.

Aquesta **oferta de lleure alternatiu al consumisme** va més enllà de la diversió i l'entreteniment, encara que també compleix aquesta funció, i acompanya els seus participants en el seu procés de construcció de la personalitat. L'educació en el lleure no ensenya únicament a realitzar activitats sinó que fonamentalment transmet valors, actituds, hàbits, etc.

Les activitats als centres d'Esplai

Joc, esports, tallers de manualitats, festes, excursions, natura, pregàries, la mateixa convivència quotidiana... són algunes de les activitats que es realitzen en els Esplais.

Generalment s'agrupen de forma coherent a través d'un "**centre d'interès**" o fil conductor, d'un tema que sigui motivador i que faciliti la comprensió global. Es tracta de mitjans o medis educatius a través dels quals aconseguir uns objectius fixats anteriorment.

Malgrat ser la base principal, no són més que una bona "excusa" per tractar habilitats i tècniques, però també valors i actituds com la convivència, la participació, el diàleg, el servei, la responsabilitat, l'esperit crític, etc.

La dimensió solidària dels Centres d'Esplai, podríem dir que és l'essència de la nostra acció: el voluntariat compromès amb un projecte educatiu i transformador de l'entorn.

Les activitats són la metodologia bàsica per educar. En definitiva, de forma inductiva i vivencial a través del joc i les altres activitats, els menors i joves experimenten per si mateixos els valors i elaboren racionalment i autònomament els seus propis criteris.

Cal esmentar la important tasca que es produeix abans i després de cada una de les activitats, és a dir, perquè la realització sigui reeixida és necessària una bona planificació i preparació i, posteriorment, una bona avaluació de l'acció educativa. Per tot això, l'activitat, pròpia dels dissabtes a la tarda, s'estén per als monitors/es durant la setmana.

En aquest punt cal posar en rellevància el paper fonamental del jove i el seu protagonisme en els centres d'Esplai. **El monitor/a** aporta valor afegit al treball educatiu; la riquesa de la participació lliure, democràtica i voluntària aporta una nova dimensió cívica i de participació associativa que es testimonia a la infància a través de la figura del monitor. Aquesta doble militància com a educador i com a jove compromès i associat, es tradueix en una participació activa, per part dels joves de la societat catalana en la creació i consolidació de plataformes associatives catalanes.

Un grup de joves, generalment exparticipants dels mateixos Esplais, s'encarreguen d'organitzar i dinamitzar les activitats. Entre l'equip es distribueixen les responsabilitats i s'encarreguen d'impulsar el projecte. La característica d'aquest equip és, en la majoria de casos, **l'altruisme**. Es tracta de joves voluntaris compromesos amb el projecte de l'educació en el lleure que dediquen moltes hores del seu temps lliure a preparar, realitzar i avaluar activitats per a menors.

Centrarem aquesta part del bloc temàtic en un matís important entre:

"Fer" de monitor i "Ser" monitor

En molts casos els educadors/es dels centres són monitors/es perquè hi ha una opció, vocació o compromís darrere.

Els monitors/es dels **Centres d'Esplai**, a més de ser responsables de la gestió i de l'acció educativa, són també persones pròximes als menors i adolescents, fet que els converteix en adults de referència com hem desenvolupat abans.

Aquesta consciència sobre l'infant i el jove, i sobre l'efecte mirall, genera en els nostres participants dels Centres d'Esplai un ajut en molts casos indispensable per l'elaboració de la seva identitat, on els monitors/es s'encarreguen d'acompanyar-los individualment i col·lectivament en el seu procés i de realitzar un treball positiu d'orientació de la personalitat.